

JEL Classification: E47

Тарасевич Наталія Вадимівна

к.е.н., доцент кафедри банківської справи,

Євченко Аліна Володимирівна

студентка 2 курсу факультету

менеджменту, обліку та інформаційних технологій

Одеського національного економічного університету

м. Одеса, Україна

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ДЕМОНЕТИЗАЦІЇ ЗОЛОТА

Тези присвячено демонетизації золота як процесу поступового переходу до нових грошових форм. Визначені основні причини демонетизації золота. Зазначені економічні наслідки демонетизації золота щодо еволюційного розвитку нових форм грошей.

Ключові слова: *гроші, форми грошей, золото, демонетизації золота, кредитні гроші.*

Демонетизація золота - процес, що характеризується введенням нових грошових форм, що застосовуються в новітніх товарно-фінансових відносинах та поступовій утраті металопластики своїх початкових функцій. Позбавлення грошової одиниці статусу законного платіжного засобу є рішучим втручанням в економіку, оскільки воно практично впливає на засіб обміну, що користується в усіх економічних транзакцій. Це може допомогти стабілізувати існуючі проблеми, особливо якщо воно буде зроблено зненацька або без попередження. Проте, демонетизація проводиться країнами по ряду причин.

Історично функція світових грошей самопливом закріпилася за золотом і сріблом, а в фокусі Паризької валютної системи (1867 рік) виключно за золотом. Однак роль золота в світовому пануванні мало значні зміни під впливом демонетизації. Неквапливо від безпосереднього користуванням золотом стали відмовлятися. Цьому сприяло[1]:

- неспромога швидкої додаткової емісії належно до потреб грошового обігу (при зростанні товарообігу для його обслуговування зростає і потреба в грошовій масі);

- транспортування золота є технічно важким і дорогоцінним завданням (необхідна сигналізація і відповідна охорона, при великій кількості потрібна висока вантажопідйомність);

- втрата золотих монет призводила до порушення балансу грошового обігу і для його відновлення потрібна нова аналогічна кількість золота;

- монети з дорогоцінного металу схильні до зносу при зверненні (в тому числі до цього спонукає зношення монет), прикладна вартість зменшеного вмісту металу вступала в протиріччя з номінальною вартістю монети, а пошкодження монет приводило до деформацій грошового обігу.

Демонетизація золота викликано упередженим і неупередженими причинами.

1) Золоті гроші не відповідають вимогам модерного товарного виробництва, коли опанована економічна відокремленість товаровиробників у зв'язку з тенденцією до усупільнення і планомірності навіть при приватній власності.

2) З розвитком кредитних відносин кредитні гроші - банкноти, векселі, чеки - поволі витіснили золото спочатку з внутрішнього грошового обігу, а потім з міжнародних валютних відносин.

3) Суб'єктивні чинники - валютна політика США, державне регулювання операціями із золотом – все це один з головних чинників прискорення його демонетизації. А саме стратегія валютної політики США щодо золота була активно спрямована саме на дискредитацію золота як основи світової валютної системи з метою зміцнення міжнародних позицій долара [1].

Етапи, що зіграла вагому роль в дискредитація золота долларом в пануванні у світі, стали: «Бреттон-Вудська угода» 1944 р.- надання певних свобод світовій торгівлі, а також стабілізації курсів валют шляхом їх зв'язку з долларом США і золотом; «Золотий пул» 1961-1968 рр. – стирумвання і стабілізація зростання ціни на золото; «Ямайська конференція» 1976 р. – введення вільно плаваючих курсів валют і скасування ролі золота як загального еквіваленту[1].

Протяжність і протиріччя процесу демонетизації золота викликають незлагодженість в оцінці його ступеня. Деякі економісти вважають, що демонетизації не здійсниться і золото продовжує реалізувати класичні функції грошей. Інші запевняють, що золото абсолютно демонетизировано і є тільки неабияким сировинним товаром. Треті припускають, що демонетизація золота відбувається активно, але не завершена. В процесі демонетизації золото вичерпало і функцію світових грошей, поступившись її виконання кредитно-паперових грошових одиниць - національним, а також штучно створеними валютами.

Демонетизація золота - це процес поступового переходу грошового обігу від вартості, вираженого в самому платіжному засобі, до його абстрактної форми, коли гроші розтратили свою фізичну форму безповоротньо. Сьогодні в економіці діє нова форма грошей - електронна. Поняття інфляції з'явилося разом з демонетизації золота. Ця проблема виникла не через те, що люди припинили застосовувати як засіб обміну золоті монети і злитки. Річ у тім, що не всі країни минули усі етапи грошового розвитку. У певних країнах, в яких історично не визначилися механізми грошових відносин, місцева влада неконтрольовано друкує купюри, що спонукає до їх швидкого знецінення. Якщо в країні дефіцит виробництва товарів і послуг, то, навіть якщо вони введуть на своїй території в обіг золото, це не вирішить проблему забезпечення населення всім необхідним, а золото витече туди, де йому знайдуть більш корисне застосування [2].

Еволюційні процеси в економіці, які призвели до демонетизації золота, приготували «грунт» для запровадження нематеріальних носіїв грошової суті - так званих кредитних грошей. Як підкреслювалося вище, саме золото відіграло

грошову роль не стільки в своїй реальній вартості, скільки в номінальній. Воно набуло виняткової споживної вартості як універсального еквіваленту. Тому практика користання золотих грошей підготувала людство до сприймання нематеріальних грошей, не залежних із золотом, як більш дієвої грошової форми. На цьому підґрунті економічна думка безповоротньо дійшла висновку, що гроші не відповідні золоту, що вони - щось інше, дещо складніша річ суспільного характеру, не може бути вираженим бодай благородними металами. Ще вагомішою опинилась роль держави у функціонуванні грошей після демонетизації золота. Вона окреслює не тільки форму грошей, але й їх ціну, регулюючи передусім масу грошей в обороті [3].

Демонетизація золота і формування нових валютних систем пройшли значний шлях. У міру формування обсягів товарного господарства золото поступово припинило реалізувати функцію засобу обігу, платежу, а потім і світових грошей через його недостатню кількість. Окрім того, користування паперовими, а потім кредитними та електронними грошима все більше відокремлювало їх від своєї золотої основи. Це дало урядам дистанціювати золото від його репрезентативних форм через інфляцію [4].

Гроші - це, по суті, винятковий товар, що користується властивостями загального еквівалента - здатність розмінюватися на будь-який інший товар, повна споживча вартість замість характерної, властивої звичайним товарам, є безсумнівним носієм абстрактної вартості і суспільного багатства. Гроші пройшли шлях від розвитку ординарних споживчих товарів до сучасних електронних грошей. Кожна зміна грошової форми була поєднана з більш високим рівнем розвитку суспільних відносин і достатнім ускладненням ринкових вимог до грошового еквіваленту. Перехідним етапом у розвитку грошових форм стала демонетизація золота, в результаті якої завершилася епоха повноцінних грошей і розпочалася епоха неповноцінних. Сьогодні другорядні гроші абсолютно приймаються і успішно виконують більшість грошових функцій, особливо засобу обігу, платіжні засоби та заходи вартості.

Список використаних джерел:

1. Голюк В.Я. Фінанси, гроші та кредит: навч. посіб. К., 2017. 340 с.
2. Колесніченко В.Ф. Гроші та кредит. Навчальний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. 370 с.
3. Дученко М.М., Єрешко Ю.О., Шевчук О.А. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Гроші та кредит»: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» всіх спеціалізацій. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 108 с.
4. Демонетизація золота та виникнення паперово-грошових систем. Дискусія про повернення до золотого стандарту. URL: <https://buklib.net/books/32159/>